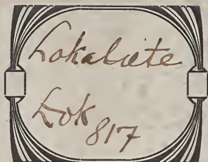

Lokalüte
Lok 817

Lokalæte,

eller

Kort Historie

om den slemme Bedrager

Loke Løfeyersøn,

nemlig

Hans Herkomst, Opdragelse, Gemyt, Kunster og Idrætter, Undersundighed, Bedragerie, Skielmstykker og Endeligt.

Uddraget af de gamle Historier og af det Islandske oversat, med Textens korte Forklaringer,

til en

Sammenligning med disse Tiders Skik, samt alle og enhver til Lærdom og Advarsel.

Af Klokuhætte 10 Cap.

Og han skal fanges i den Snare som han haver tillavet dig og af Ondskab udstrakt.

Kiøbenhavn 1780

Incipit libellus Lokaþáttur de Pſevdopoliticismo, ſecundum Auctores antiqvitatis probatiſſimos, præſertim Eddas & veterum Poëtarum Carmina.

Prologus.

En god Viſe ſynges ikke for tit; Dette Ordſprog kan iblant andet anvendes paa de Fortælninger, ſom indeholde ſlemme Tildragelſer til nyttig Lærdom og Advarſel for Menneſkene (1).

(1) Fortællninger om Onde Menneſker findes og indførte i den hellige Skrift.

De som læse Edder, vide hvem Loke Løfeyersøn har været, og hvor meget Ondt han har kommet afsted i Asgaard med falske Politesser og alle de svigefulde Trækker, som han dog selv lykkeligen gik igiennem med, lige indtil saadant ikke længer vilde holde Stik for ham, og han blev indviklet og fanget i sit eget Garn; Ja maatte tilsidst udstaae saa et forfærdeligt Endeligt og pinefuldt Fængsel, i hvilket han endnu er, og skal blive for det første til Ragnerøckur (Verdens Ende.)

Imidlertid fordi han saae saa got ud, og de fleste af hans Raad bleve saa vel antagne, at mange synes endog i disse Tider got om dem, og holde dem ligesom for guddommelige Orakler; Saa vil det ey blive unyttigt, at vi beskrive og afmale denne Lokes naturlige Udseende, tilligemed alle hans Statsmaximer, paa det at alle de som ville være ret forsigtige, og have Navn af brav kloge, maatte lære at kiende hans Bedrivter, for at de kunde vogte sig for samme,

og lægge Vind paa bedre Leve-Regler. Vi ville derfore først fortælle om hans Herkomst og Idrætter, siden om adskillige af hans Foretagender og Bedrifter indtil han blev fangen, alt eftersom det staaer skrevet i gamle Bøger.

I Cap.

Om Lokes Slægt og Fødsel.

Om Lokes Forældre staaer saaledes skrevet i Edda; hans Fader var en grov Karl, ved Navn Farbøte (2), som i Statur og Gebærder meget slægtede Jetterne paa: hans Moder hedde Løfey, hvilken og med et andet Navn kaldes Naal. Og ligesom Manden var stærk og stor, saa var Konen tvertimod svag og liden af Vært (3).

(2) Farbaute kaldes i Edda en Jette, men i Kong Oluf Tryggvesens Historie Karl.

(3) I en uegentlig Meening, og efter vore Tiders Maade kan ved Forældre forstaaes alle de Leiligheder og Hielpemidler, hvorved onde og underfundige Mennesker voxe og komme til hæderlige Bestillinger.

Af saa ulige Forældre havde Loke arvet meget forskiellige Egenskaber. Skiønt han kunde baade passere for Mandsperson og Fruentimmer, slægtede han dog i alt sit Væsen meer Han- end Hun-Kiønnet paa. Han var liden af Vext og saae meget got ud, men underlig i alt det som hørte til Mandhaftighed; Desuagtet fik han dog med Underfundighed og Bedragerie udrettet mange Ting.

Han var fuld af Projecter og al Slags Paafund, derfor kaldes han i Edda Fiølbreytenn, (det er den som finder paa og foretager sig mange Ting), og der siges at han vidste Maade til Bedragerie i alle Ting. Alt dette uagtet kunde Loke hverken kaldes viis eller dybseende, skiønt han var nem og skarpsindig (4). Derfore vare alle hans Raad bedragelige og havde et slet Udfald; men

(4) Her gjøres nødvendig Forskiel imellem den, som er viis eller dybseende, og den, som alleene er nem og skarpsindig; det træffer desuden sielden at en viis Mand er nem, eller den nemme dybseende.

men han var strax færdig med andre lige saa slemme som de forrige, hvorfore det syntes, at der altid blev vundet noget. Loke var meget hurtig i sin Adfærd, letsindig og snaksom, underfundig og skielmsk, utroe og bagtalersk, meget for at drive Spot med andre og at udforske deres Vilkaar. Dette vil blive bedre forklaret og bekræftet i det Efterfølgende.

For det Første ville vi nu erindre, at Loke kom til Asgaard, (det er ikke at tvivle paa at jo den Stad, Aserne boede i, har sin Beliggenhed i Norden) (5), hvor der over Aserne var en kyndig og klog Konge ved Navn Oden, som var mægtig i al Viisdom. Det læses i Sørlaþatt (et kort Begreb af Sørles Liv og Levnet), at i Odens første Regierings Aar kom Loke til Asgaard og blev Kongens Mand. Der berettes og dette at Loke var liden af Statur, sladdervoren, fra Barnsbeen af underfundig, men i Almindelighed munter og omgien-

(5) Den nye Asgaard var i Sverrig

giengelig imod alle dem der vare hos ham, og at han giorde dem adskillige Faxer som vilde lege med ham; Hos gode Folk var han ei vel lidt, fordi han fordærvede altid deres Sag og bragte ubehageligt Sladder om dem til Kongen og Øvrigheden, men blev beskyldt for, at han sielden foredrog det rigtigt. Han bar Avind til alle dem som fortiente paa nogen Maade at roses, og som havde got Rygte paa sig, derfore dræbte han i et Giestebud (6) en Mand ved Navn Fimafeingur, allene for den Sag, at han hørte alle Giesterne rose den samme for hans troe Tieneste. Men det var dog langt større Ugierning, da han med Bedragerie fik Balder den gode af Dage, fordi han hverken kunde taale at see eller vide hans Berømmelse. Oven i Kiøbet var han Aarsag der til, at Balder kunde ikke blive græd ud fra Hel igien eller komme hiem til sit Fædreneland fra Nifflheim (7). Loke

(6) Æger havde den Gang Aserne til Giest; der vare dog tilstæde mange Alfer.

(7) Hel, Datter af Loke, regierede over de døde i Nifflheim, et saa kaldet underjordisk Sted, der betyder den mørke Verden.

Loke var baade dristig i Ord og indlod sig i fremmede Sager, saa at der sielden opkom nogen Tvistighed, at han jo var indviklet i samme; og han havde tidt og ofte med sine Raad nær fort Aserne i Ulykke og altid var han verst imod sine Landsmænd (8); dog lod han venlig imod alle og enhver, viiste sig redebon til at giøre smaae Tienester, hvem der end forlangte dem, og gav altid meget gode Løvter, men holdt dem ikkun sielden (9). Derfor, saa snart hans Underfundighed og Bedragerie eller andre skadelige Foretagender bleve opdagede, toge Aserne ham og truede ham med stor Pinsel, med mindre han selv giorde det got igien, og opfandt noget Raad, hvilket han og aldrig

(8) Loke var mest svigefuld og skadeligst imod sine Medborgere, nemlig Aserne og deres Naboer, andre Kongens Undersaatter.

(9) Derfor ere disse Ræve langt skadeligere end andre onde Mennesker, fordi de synes meget tienstvillige og gunstige, og deres Ondskab falder ikke saa godt i alles Øyne, og deres Frugt sees ey førend længe bag efter, naar Gierningen selv er forglemt.

drig manglede, skiønt han, (som før er sagt) gav dem hverken uforfalskede eller nyttige.

Loke gav sig i Tieneste hos Oden, og kom i Forstningen i stor Gunst hos ham, fordi han var oplagt til all Slags Projecter som i de Tider gik i Svang hos Aserne (10). Formedelst disse Paafund kom Loke i stor Anseelse i Asgaard og blev agtet lige saa høyt som en af Landets Øvrighed, skiønt det ingenlunde kan tages i god Forstand, thi i Skalda kaldes han Asernes Forklager eller Bagvasker, Stifter af Underfundighed og en Vederstyggelighed (Canaille) for Guder og Mennesker.

II Cap.

Om Lokes Kunster, Streger og Forandringer i Kiønnet.

Om Lokes Gemyt og daglig Opforsel er noget meldt; her tilhøre mange andre Ting,

(10) Hvor mange og store Ting Aserne, tillige med Kongen selv, toge sig for, der som kan Edda læses,

Ting, og især hans Kunster, hvilke bedre lade sig see i hans Stræger og Bedragerier, end i hans Klogskab eller Lærdom. Han holdt det for meest raadeligt at tage Flugten, saa snart han merkede Uraad, eller paa anden Maade at udvikle sig deraf. Han blev altid bange og mistede alt Mod naar nogen Fare paakom (11), men ellers var han hurtig og næsvis og vilde gierne være deelagtig i alle Ting, skiønt han havde ingen Evne der til. Han pralede overmaade, gav for at han forstod alle Videnskaber; fra første Færd lod han at vide Beskeed om alle Professioner og Fruentimmer Nætheder; han søgte dog tidt hemmeligen til andre og udforskede hos dem deres Tanker og Mening om et eller andet, tilegnede sig siden altsammen, og holdt det hemmelig for alle, hvor fra han hentede sin Klogskab.

Af

læses, og om deres fortreffelige Gierninger og Bygninger i den første Regieringstid, maae især efterseesʼ den første Deel af (den Ode) Vøleſpaa.

(11) Dette er et vist Mærke hos alle Lykkens Sønner, som ere falske, men derhos høyst bløthiertede og ufornuftige.

Af bemeldte og deslige Aarsager blev Loke holdt for at besidde stor Klogskab og Lærdom i alle Videnskaber. Men omendskiønt han kom tit og ofte ilde deran, og hans Vanvittighed og Mangel af Lærdom bleve røbede, dog alligevel fik den gemene Mand det ikke at vide, efter som han strax reddede sig der ud af saa got som han kunde, og opfandt i en Hast et eller andet nyt og usædvanligt, paa det at det andet ei skulde drages til Minde (12).

Have I hørt hvorledes det gik den Gang han havde med Brock at bestille?

Loke

(12) I dette og næst foregaaende Capitel bliver afmalet under Lokes Person saadant et farligt Kreatur (Menneske) i et borgerligt Sælskab, som er listigt, men tillige vanvittigt, riigt paa Raad, men som giver dem kun slemme, dumdristigt, men dog uden Mod, vanartigt, tilbøyeligt, behændigt og lykkeligt i alt det som er bedrageligt og ondt, agtende det Onde lige saa høyt som det Gode; ugudeligt og utroe, men verst i alle magtpaaliggende Ting; derfor bliver Slutningen denne: at de som virkeligen ere kloge, blive aldrig onde, og at onde Mennesker ere altid ufornuftige, skiønt de kan være underfundige og listige.

Loke roeste saa meget sine Klenodier at han slog til veds om sit Hoved, at man ingensteds kunde bekomme lige saa gode; Men efter at han havde tabt Veddemaalet, og skulde efter alt Folkets Dom miste sit Hoved, reddede han sig med adskillige Undskyldninger og Udflugter, skiønt han ikke slap uden Skam.

Ham er blevet tilegnet at have opfundet Garn til at fange Mennesker, Fugle og Fiske med, og det af den Aarsag at han var den første som knyttede Masker, saavidt Aserne vidste; alligevel kan man see af Andvaraliood, at Ran havde engang forhen laant ham sit Garn til at fange en vis Dverg i Geede Lignelse dermed, og der af lærte han at binde Garn.

En af Lokes rare Kunster var den, skiønt ikke til stor Nytte for Folk, at han kunde spise gesvindt og vidste godt Beskeed med Mad-Laven (13), dog bragte han

(13) Loke forstod og blandt andet, at lave Mad og gode Retter. Hans Koge-Kunst kan slutes

han denne Kunst neppe halvt saa vidt som Loke i Utgaard, den Gang de skulde vise sin Færdighed deri.

Han bliver fremdeeles roest for den Kunst, at han vidste meget gesvindt at vende sig, og var rask til Fods. Han havde lette Skoe som han brugte til at hoppe eller løbe med, naar han skulde skynde sig nogensteds hen; undertiden var han saa gesvindt, at han syntes neppe at røre ved Jörden, ikke desmindre kunde Thor tage ham naarsomhelst han fandt det for godt, og hverken hans Hurtighed eller Skoene hialp ham den Tid Dværgen fik fat paa ham og syede hans Mund sammen, for at hindre hans Sladder.

Af disse Exempler kan man see hvorbanne Lokes Kunster vare i sig selv og hvor høyt de ville blive agtede af kloge Folk. Men

tes af hans Omgangsmaade den Gang han fulgte med Oden og Hæner, da Studen blev slagtet og Odderen skulde laves.

Men om hans Bedragerie og Fremgang derudi er langt meere at erindre.

Vi ville for det Første fortælle om hans Forvandling i Kiønnet (14). Vi have i Forveyen berørt, at han var megen Part af Hunkiønnet. Om det var tilladt at sige det, saa laae han i med umælende Kreature, og paatog sig undertiden Qvindekiønnets Natur (15).

For det Første havde han, som nok er bekiendt, Früentimmer Væsen ved sig i mange Ting: Han havde et lidet Legeme og faae Kræfter, meget fine Lineamenter; hans Mæle lignede et Fruentimmers, og det kan sees af Thrimsqvida, at han tilbød sig og blev udvalgt til at være Tieniestepige hos Thor,

(14) Ved hans Forvandling i Kiønnet, forstaaes hans Kunst i at forandres til adskillige Dyrs Natur baade af Hun- og Han-Kiønnet

(15) Han lignede et Fruentimmer i Natur, Gemyt og Levemaade; han var letsindig, vinlig og ustadig i sit Sind, meer end som Mandsfolk i Almindelighed.

Thor, og at have en Tienestepiges Dragt paa (16); han svarede da under Brudens Person og indførte alle de Ord der behøvedes, fordi han var meget hurtig til at svare, men Røsten var blød og svag. Ellers maatte Thor ingenlunde lade sin mandelige Røst dengang høres.

Loke tog oftere Fruentimmer Dragt paa, som Kierlingen (17) Thackes, der med torre Øyne begræd Balders Død.

Han tog og Fruentimmer Gestalt paa den Gang han fik opsisket af Frigga, hvad der kunde foraarsage Balder den gode Døden. At Loke har virkelig været Qvinde og fodt Børn, den Tid han opholdt sig i Under-

(16) Dette skeede den Tid Loke havde faaet at vide hvor Thrudhamaren var bleven af (d. e. Thors Hammer, som blev borte fra ham) og Thor foretog sig en Reise for at hente ham, og var ifort saadan en Dragt som Freya brugte, der havde lovet at ægte Thrym, som var Jetternes Konge, og havde stiaalet Hammeren.

(17) Thack kaldes i Edda en Giger eller Jettinde.

derheimene (18) (de Underjordiske Stæder); det har Oden selv bevidnet om ham; men det var ham ikke nok at ligne Mennesker, han paatog sig endog adskillige Dyrs Skikkelse for at kunne udføre sine mangfoldige Projecter og Forretninger (19), for Exempel: Loppens, den Gang han foer ind igiennem Nogelhullet i Freyas Gemak.

Hän blev til en Flue den Tid han vilde til intetgiøre Eitres Kunst-Arbeyde. Han

(18) Loke forblev 8 Aar hos de Underjordiske; efter vore Tiders Tænkemaade kan den siges at være hos de Underjordiske som omgaaes med Svig, gaaer fordækt og udøver der sit Bedragerie. Saadan Svig og Bedragerie er Mørkets Gierninger, og den er ei Lysets Barn som udøver samme.

(19) Den tager adskillige Dyrs Ham paa, som i Sæder og Geberder lignes dem, springer som Loppe og stikker undertiden ømt, flyver og sætter sig hist og her som en Flue og imellemstunder stikker Folk, svømmer i Udyder ligesom Fisken i Vandet, flyver ligesom en Fugl, bryster sig og er barnagtig, bruger nette og letsindige Complimenter &c., og er nysgierrig ligesom en Sælhund efter alle Nyheder og Tilfælde.

Han er og bleven truffen i Fiske- og Fugle-Lignelse den Gang han reyste til Geirrødsgaarde. At han engang var i Sælhunde-Skikkelse, det bevidner Ulfer Uggesøn (20); Ja meere, Loke lignede undertiden gandske de umælende Kreaturer og havde Hunkiønnets Natur, f. Ex. Koers og Hoppers.

Der siges i den Ode Ægersdrecka, at hos de Underjordiske var han saa ganske af Hornqvæg-Arten at han malkede som andre Koer (21); men om hans Tilstand da han var Hoppe, vil vi for sig selv tale i næstfølgende Capitel.

III Cap.

Om Lokes Bornefødseler og Affkom.

I denne Sag foresalde mange usædvanlige Ting; dog maae man ey tvivle om vore

(20) Den kan siges at forvandles til et ufornuftigt Kreatur, og det af Qvindekiønnet, som paa nogen Maade umenneskeligen og umandigen handler tvert imod Fornuften.

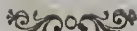
(21) Den Melk har vist nok været usund; ligesaa ere falske Menneskers Foræringer; det bliver sielden sundt de malke til andre, og Barnet faaer tidt dens Natur som det patter.

vore Fortælningers Rigtighed; men dem som ere kyndige i Old-Historien, vil vi henvise til den samme Kilde vi selv have ofte af. For det Første har Loke, som en givt Mand, naturligvüs avlet Børn med sin egen Kone (22); For det Andet vidner han om sig selv, at han har uden om havt mange givte Koner, f. Ex. Ods (23), Tyrs og Niørds Hustruer; Han siger i den Ode Lokasenna, at Tyrs Kone har ved ham faaet en Søn; men eftersom ingen andre Fortælninger mælde her om (24), synes det rimeligt, at han har af Pralerie opdigtet disse og fleere andre Laster til sin egen Roes, men til andre brave Mænds onde Rygte.

(22) Loke havde 2 Børn med sin Kone Signy.

(23) Freya var Odens Kone, men Tyrs Kone navngives ikke, saavidt jeg veed.

(24) Dette mældes ingensteder, undtagen i Lokasennia; Det kan siges at den tilegner sig andres Koner som udgiver deres Raad, Arbeyde og Lærdom for sit eget, frastiæler dem paa den Maade deres velfortiente Roes, voxer der af, men i dets Stæd bagtaler dem, siger at de intet vide eller forstaae, alt indtil Sandheden kommer for Lyset bag efter.

Det er vist, at han avlede trende vidunderlige og skadelige Afkom med en vis Jettinde, som svarede til hendes eget Navn, og kaldtes Angerbode (Skade eller Angest paaførende) (25).

Denne boede op til Fields i en mørk Huule; Og da hendes Navn blev først hørt og kundbart i Mannheimer (Mennneskenes Boliger), tegnede det noget Ondt. Loke var meget for alle skadelige Nyeheder og stræbte i en Hast at komme i Lav med Angerbode, tvertimod Gudernes Villie, og skiøttede slet intet om hvor meget Ondt det førte med sig (26). Det var høyligen at ønske,

(25) Denne slemme Uhyre bebudede Folk forud Sorg og Møye, og var ey fromt eller fribaaret Barn, men tvertimod skiulte sin ildegrundede Villie og Forehavende.

(26) I en uegentlig Forstand, som passer sig til nærværende Tiders Forfatning, kan ved Angerbode forstaaes et farligt Project, som faaer stor Medhold, og ved hendes Afkom de Paafund og Indretninger, som bag efter blive iverksatte, og kan tilføye en Nation mangfoldig Fordærvelse.

ønske, det Fandens Afkom aldrig var født eller havde faaet Fremgang i Gudernes Boeliger, fordi at af denne Lokes Børneavlen og alle de ulykkelige Hændelser og slette Indretninger som der med fulgte, er al Slags Straf og Vanhæld kommen over baade Land og Folk.

De tre Vidunder kaldes Fenrer, Jørmungandur og Hel (27); Fenrer var en grum Ulv og meget for at æde Folk; den grasserte rundt omkring og slugede Almuen i sig, saa at det saae ud til, førend han blev bunden, at Herredet vilde blive øde. Jørmungandur var en forskrækkelig stor Slange, som laae i Søen rundt om heele Jordkloden, opaad og udelukte alle de spiselige Fiske og fratog Indbyggerne ald Fangst, saa at deraf kom stor Sult og Dyrtid. Datteren Hel var ikke bedre end Sønnerne; hun fulgte med sine Brødre og

(27) Fenrèr kaldes de fleste Stæder i Edda Fenris-Ulfur og Jørmungandur kaldes Midgaards-Orm.

paaførte Menneskene og Qvæget aarsager til en bedrøvelig Død og heftig Pestilentze. Det behøves ey at afmale videre disse skadelige Beester, alle og enhver kan see hvor fordærvelige de vare. Men jeg vil tale noget om Lokes ottefoddede Yngling: at han har undertiden været Kone, og paa den Maade født Børn, have vi i forveien skrevet (28); skiønt de samme her ikke nævnes, er dog nok om dem at fortælle, thi de lignede alle Moderen og ynglede alt for meget. Det er og løyerligt at betænke, hvorledes det Føll med de mange Fødder bley avlet. Der kom engang en stor Projectmager til Asgaard, som dog vel forstoed meer end at prale (29); Han tilbød sig at opføre saa vældigt et Giærde omkring heele Staden, at Folk kunde der inde boe, med sit

(28) Ved Lokes Børn som han fik baade som Mandfolk og Fruentimmer, kan forstaaes fœtus ingenii eller Virkninger af hans Underfundighed, af hvilke nogle ligne Han- nogle Hun-Kiønnets Art.

(29) Adskillige Projecter kan dog blive nyttige i Fald de komme fornuftige Folk i Hænderne.

sit Qvæg og Eyendom, sikkre for Jetter og vilde Dyr. I de Tider var der ingen vanskelig Vey imellem Jøtungaarde (Jetternes Boeliger) og Mannheimer (Menneskernes Boeliger), undtagen en Flod kaldet Ysing, den froes aldrig til om Vinteren, eftersom den Ode Vafthrudnesmaal beretter, og maatte man stedse fare derover paa Færger. Denne Bygmester var alleene om sit Arbeyde: han reed paa en Hengst (30), det kaldtes Svadelfare, og sagde at han ingen Hielp vilde have af noget Menneske, men alleene af sin Hest til at føre Steen paa. Projectet var stort og Aserne syntes det meget nyttigt, om det kunde blive udført. Imidlertid holdte Bygmesteren sit Arbeyde temmelig dyrt (31), thi han vilde

 have

(30) Ved Hengsten kan meget got betydes, efter Navnets Bemærkelse, den store Hidsighed og Begiærlighed, hvormed slige Mennesker udføre deres Hierters Paafund, indtil de faae i Sidstningen nogen Afbræk.

(31) Det er ikke Nyt at Projectmagere forlange uhørlig meget for sit Arbeyde, endog det som er mindre end store Steengiærder, thi for useler Vindmäkkerie faae de tit og ofte en stor Sum Penge.

have i Arbeidsløn Solen og Maanen, tillige med det fornemste Fruentimmer som fandtes i Riget. Loke indsneg sig, som han pleyede, i denne Handel, og forvoldte at Lønnen blev den Fremmede accorderet, dog paa de Vilkaar, efter Ovrighedens Paastand, at Giærdet skulde være færdigt inden førstkommende Sommer, skiønt det syntes dem utroeligt at han kunde faae det fuldført; imidlertid kunde det, han fik omsonst iverksat, være got og siden lettere at legge til; Derpaa begyndte Bygmesteren Arbeydet, og fik utroelig meget iverksat ved Hielp af sin Hest, saa at tre Nætter for Sommerens Begyndelse troede Aserne han blev færdig dermed. Thor havde ikke været tilstæde den Tid Accorden blev sluttet, men nu var han kommen hiem og blev høyst misfornøyet, tillige syntes alle Aserne at de var geraadet i største Vanskelighed; derfor da Thor spurte hvem der havde fulgt dette Anslag, og de fornemme undskyldte sig, blev Loke robet (som Ophavsmand), alligevel havde de alle samtykt deri; og syntes det

at

at være den største Daarlighed, at love bort Solen og Maanen, og derved fordærve baade Himmel og Jord; men dette Løfte havde Aserne forpligtet sig til med saadan en Eed, at de ingenlunde maatte bryde den; derfor blev Loke taget for at ihielslaaes, med mindre han hittede paa noget saadant Raad, at Bygmesteren mistede Lønnen; Loke blev forskrækket, som troeligt er, og lovede at faae dette i god Stand, og blev derfor losgiven. Følgende Aften, da Bygmesteren gik hen for at hente Steen, tog Loke det Raad, som vel er bekiendt, at han forvandlede sig til en Hoppe (32), der vilde lade sig bespringe, og løb hvinende frem af en Skov-Aas, hvor Bygmesteren ledte sin Hest forbi, hvilken paa Øyeblikket sleed alle Baand af sig, og rendte efter Mæren, og da Manden aldrig kunde tage ham, blev Arbeydet forhindret.

(32) Dette Lokes Foretagende viser, at et falskt Menneske, som er nærligt og udydigt, taber gierne sin Ære, ja endog giør de nederdrægtigste Skielmstykker for at fuldbyrde sit Forsæt.

Efter en vis Tid fødte Loke et Føl med 8 Fødder, dobbelt saa stort som noget andet (pleyer at være) (33); det samme lod Kong Oden opføde sig til en Rideheſt, og kaldte Sleipner, den kunde løbe bedre end nogen anden Heſt, og hvor det end var, ſætte ſine Been, og ſtaae faſt, hvilket han havde af Moderen; og brugte Kongen ham til alle de hemmelige Reyſer (34), og politiſke Krigstog ſom i de Tider vare giængs.

IV Cap.

Om fleere Lokes Bedrifter.

Forend vi fortælle om Loke Løfeyerſøns Afgang, vil vi korteligen beſkrive hans merkværdigſte Bedrifter. Iblant andre var den, at han hialp den Jette Thiaſſe til at ſtiæle

(33) Ved Sleipner der havde ſaa mange Fødder, kan forſtaaes Selſkab eller Samling af nogle underdanige, ſom bruges til at endre adſkillige Sager, baade nær ved og langt borte.

(34) For Exempel: den Tid han reed til Jøtunheime (Jetternes Boeliger) til (de Jetter) Hrugner og Vaſthrudner &c.

stiæle de Udødelighedens Æbler (35), som Aserne levede ved, og forlængte deres Alder med. Begyndelsen hertil var denne: at Loke overfaldt engang Thiasse paa hans Reyse, da Kong Oden havde foræret ham noget kogt Kiød (36); Loke kiendte ikke den Gang Jetten, fordi han havde sin Ørne-Bælg paa, der jagede sine Kløer ned i Kiedelen, tog vældigen paa, og fløy op med et Laar og par Bover af en Oxe. Loke misundte ham dette, og slog til Thiasse med

(35) Disse Æbler kan betyde daglige Levnetsmidler og Arbeyde som en Nation næres ved.

(36) Det Stykke Kiød kan betyde Levebrød, Embede eller nogen fordeelagtig Handel, men Thiasse belønnede ilde den Gave, fordi han søgte tillige at faae den beste Livsnæring Aserne havde; Saaledes handle de som med udragende Handel, eller for anden Profits skyld, rive bort en heel Nations Næring og Livs Ophold, og holde ey før op, end det beste er borte, hvor fore den bag efter reent ruineres. Loke giør sig ingen Samvittighed af, at indgaae hemmelig Contract med Thiasse til at udrette dette og fordærve dermed sine egne Landsmænd, bedrage desuden sin Konge og Hosbond, og fordærve hans Eyendom og Undersaatte.

med Roreſtikken, men denne hængte faſt i Fiærene (paa Jetten), og med det ſamme bleve Lokes Hænder faſte paa Skaftet af Stikken, og floy Ørnen affted med heele Katten, dog ſaa lavt at Lokes Fødder droges paa ujevne Klipper og Skove. Loke maatte udſtaae ſtor Fare, og kunde ey got fordrage denne Pine; han ſkreg da høyt og bad Thiaſſe paa det ydmygſte at han vilde lade ham ſlippe, men Thiaſſe ſvarte: han aldrig vilde giøre det, med mindre den anden lovede med Eed at ſaae Jdun ſaaledes ud af Asgaard, at hun havde med ſig Gudernes Liv-Æbler; Til dette forpligtede Loke ſig med Eed, og fortiede det baade for Kongen og Øvrigheden. Engang kom han til Ords ved Jdun, og lod ſom han havde fundet udi Skoven et Abild-Træe, ſom bar ſaa gode Frugter, at han ingenſtæds havde ſeet ſlige, og blev ved at forſikre hende derom, indtil hun tog ſine Æbler og vilde holde dem imod de Æbler Loke havde nyligen fundet; ſiden ginge de ud af Staden, men Jetten Thiaſſe var der

tilſtæ-

tilstæde og førte Jdun bort med sig. Aserne bleve inden kort Tid syge og faldt hen af Alderdom, bleve høyst forlegne, og med Fliid undersøgte Jdunes Borteblivelse, og fik at vide det sidste om hende at Loke havde leedt hende ud af Asgaard; herpaa gaae de ham paa Livet uden al Barmhiertighed, og ville hævne det Bedragerie han havde begaaet imod sin Øvrighed; men han bad for sig paa mange Maader, og lovede at ville giøre alt got igien. Derpaa laante han Freyas Falke-Ham, floy saa der til han kom i Thiassegaard (37), hvor han fandt Jdun, og førte hende strax bort med sig. Jetten var ikke hiemme; Mens da han kom hiem fra Søen, savner han Konen, tager afsted efter Loke, men naaer ham ikke førend ved Stakitporten paa Asgaard, hvor der da vare tilstæde alle Aserne og dræbte Thiasse, saa at Loke slap got ud af denne Knibe.

Kort

(37) Denne Thiasses Gaard kaldes Thrymheimur baade i Grimnismaal og Edda.

Kort derefter kom Skade Thiassies Datter for at kræve Bøder af Aserne for sin Faders Drab; hun forestilte sig meget bedrøvet og forlangte af dem, at de skulde giøre hende glad og faae hende til at lee. Loke tilbød at vilde prøve derpaa og havde adskilligt Narrerie for, men da det ey nyttede, fandt han paa det Raad: at binde en Geed ved Skiægget til sin Skam; saaledes trak de hverandre og skrege begge høyt; Imidlertid faldt Loke med fri Forsæt paa Skades Skiød, og i det samme loe hun. Det fortælles, at efter den Tid duede han ey til at avle Børn, hvilket ey blev regnet for en stor Skade, thi dengang vare de Sønner han holdtes for at være Fader til, som og hans Fosterbørn og Afkom, blevne alt for mange (38).

En anden Gang skede det vi for korte ved, at Loke reyste til Geirrødergaarde

(38) Lokes Børn og Tilhængere ere alle de som efterabe hans Tagter, som er en afsindig og gal Mester.

de for at spionere, og paatog sig en Fugls Skikkelse; han satte sig paa Væggen af Pallatzet, og kigede ind af Vinduet (39); den Jette Geirrød var en Hexemester, og saae at der sad Menneske-Øyne i Fuglens Hoved, lod derfor tage ham, thi Loke hængte fast med Fødderne den Gang han vilde flyve op; Geirrød vilde faae ham til at snakke, men Fuglen taug stille; derpaa blev han indsluttet i en Kiste og der sultet i et Fierding Aar, men siden begyndte han at snakke og lovede Jetten at faae Thor saa til Gaarde, at han ikke havde sine Vaaben med (40); dette fuldbyrdede han og noget

(39) Heraf kan Lokes Natur sees, at han var saa nysgierrig og meget for at udforske om andres Tilstand; hvorpaa vi har anført nogle Exempler i denne korte Fortælning.

(40) Geirrød var en farlig Fiende af Aserne, som vilde ødelegge de beste og fornemmeste Mænd, der vare som Bryst og Styrke for deres Fæderneland. Loke tog ikke i Betænkning at forraade disse store Mænd, og tillige sin heele Nation, hvori han blev ledsaget af Geirrød.

noget derefter, og forledte Thor som en ære-gierrig til at reyse Værgeløs; Loke fulgte med paa denne Reyse, men deres Mellem-handlinger kan sees i (den Ode) Thors-drapa.

Loke fulgte ogsaa med Thor dengang han reyste til Utgaarde, og end flere Rey-ser giorde han med ham; Thor syntes da at Loke var kortvillig og fuld af Løer; I midlertid frygtede Loke ikke for nogen af Aserne saa meget som for Thor, men dog kunde han ikke holde sig fra at drive Spot med Sif Thors Kone (41); han mis-undte hende det, at hun havde kionnere Haar end hans Kone Signy, og alle andre af Asinderne, derfor klippede han engang Haaret af Sif medens hun sov; men da Thor fik det at vide, blev han overmaade vred, og lovte at knuse hvert Been i Loke, med

(41) Loke undsaae sig desuden ikke for at bespot-te gudelige Ting, naarsomheldst han derved kunde fornøye sin Tilbøyelighed.

med mindre han giorde det got igien; derfor bestilte Loke i Alfheimerne Sifjarhatt tillige med andre kostbare Ting, og af den Aarsag geraadede han i Proces med Brock og Eitre, som forher er meldet; imidlertid blev ham den Sag ikke til stor Ære, skiønt han fik overtalt Brock, i det han vilde halshugge ham, dermed at han sagde ham tilhørte allene Hovedet men ikke Halsen, og derfore beholdt han Livet (42.)

Foruden disse ere der tvende af Lokes Bedrivter som foraarsagede meget Ondt og mange gode og berømmelige Mænds Sorg og Død; nemlig den Første: da han bestial

(42) Dette Stykke giver et klart Exempel paa vore Tiders Omgang baade i Rettergang og andre Sager, hvorledes Loke og hans Tienere kan med Udflugter, underfundig Lov-væverie og falske Slutninger at hielpe sig, men forvirre andre. Ligesom og derpaa, at fromme og enfoldige Folk lade sig desuden tit overtale og forføre med deslige Udflugter, Omveye, og Væverier.

stial Freya Halskieden (af de kostbare Ædelsteene) og lugtede at hun havde lagt hos Dvergene; deraf kom, blandt andet, Jiadningernes Nederlag og fleere ulykkelige Tilfælde. Det Andet var: at han dræbte Otur under Andvarefoss og roeste sig deraf ligesom andre sine ulykkelige Strøger som han øvede; men deraf flød adskillige Mord, som bleve begaaede indbyrdes af Slægtninger, og berømmelige Herrers bedrøvelig Afgang; derom kan læses Fafnismaal og Volsungasaga.

Nu have vi opregnet adskillige af Lokes mærkværdige Gierninger, den eene lignede den anden; og allesammen berømme de Mesteren. Loke blev derved i Førstningen forfremmet, at han holdt sig til de høye Herrer og blev af dem vel modtaget, fordi de syntes got om at beholde ham i blandt sine, men om han begik Feyl, maatte han selv igien raade Bod derpaa. Det andet tog de ey i Betænkning, at han var ugudelig og skiøttede ikke det Gode eller hvad

der

der var nyttigt for det Almindelige, allene han kunde faae sin egen Villie fuldført, derfore kom han tilsidst i stor Anseelse og regnes en iblant Aserne, dog var hans Letfærdighed og nedrige Opforsel Aarsag i, at han havde ingen Embeds Myndighed, blev han stedse ringeagtet, og Almuen loe heller af hans Drenge-Streger, end den bar Frygt for ham eller for Alvor adlydte hans Befalinger.

V Cap.

Om Lokes sidste Bedrifter og Afgang.

Onde Raad har onde Folger, siges der for gammelt Ordsprog; saaledes gik det og med Loke, ligesom hans heele Klogskab havde slemme Rødder, saa gav de og slemme Frugter, ikke allene hans Medborgere og det almindelige, og alle dem som havde noget med ham at bestille og maatte undgielde for hans Ondskab, men tillige

ham selv i Sidstningen. Der vare to Ting Aserne havde meest ondt af, nemlig: den Familie han efterlod sig, og det andet han forraadte Balder den Gode; han misundte ham hans Smukhed, Berømmelse, Klogskab og Venskab, at han kunde ey holde sig i Skindet førend han fik ham af Dage. Men fordi Loke var vis paa at alle de der saae Balder, og vidste hans Navn, elskte ham høyligen, formaaede han (43) en blind Mand til at skyde Balder med dødelige Piile, siden have onde Mennesker lært det af Loke at tilskynde dumme og ubesindige Personer, undertiden af uvidenhed at tilføye andre Skade. Det er og forunderligt at et ufornuftigt Menneske kan bedre komme afstæd med at giøre et Skielmstykke, end som mange gode og fornuftige Mænd at afværge det samme.

Balders

(43) Denne samme kaldtes Høder, og var en iblandt Aserne, men vidste ikke hvad han giorde.

Balders Historie lærer os det skinbarligste Exempel; alle Aserne, den eene med den anden, giorde sig den største Fliid for at giore ham udødelig, og toge i den Anledning alle Ting i Naturens Rige i Eed; men den lille Loke giorde med en lille (44) Riis-Qvist alle de Raad til intet; saaledes gik det og den Gang Aserne vilde faae Balder fra de Døde igien og formaaede alleting til Hielp, da kunde Loke dette alleene hindre. Siden efter at Aserne fik det at vide at Loke, med sine Raad, havde været Aarsag til Balders Død, og tillige det andet at han alleene havde undslaaet sig fra at græde ham op af de Dødes Boliger igien, tænkte de paa Øyeblikket at hævne det; Det fornam Loke og flygtede strax udaf Asgaard og opholdt sig i

(44) Denne Træe-Art kaldtes Mistilteinn, hvilken Aserne ey havde kiært sig noget om, da dog det, som er ringe, burde ligesaavel agtes paa, naar der er noget stort om at giøre, thi af en liden Gnist opkommer tidt en stor Ildebrand.

adskillige Afkroge nogen Tid. Kort derefter var Aserne til Giæstebud hos Gimer Forniotsen i en af de meest frie Stæder; derhen kom Loke og dræbte Opvarteren, som før blev meldet; derefter skiældte han ud alle Guderne og fandt noget til om alle at laste dem for (45), og beviste dermed sin ugudelighed og Ondskab.

Siden flygtede han til Frananger og opbygte der paa Fieldet et Huus med fire Døre, kort derfra faldt et høyt Vandfald ved det inderste af Fiorden, og derfra igien løb en Elve hen til Søen; Oden gik da i Hlidskialf og saae hvor Loke var kommen hen; derefter reyste Aserne til

Fran-

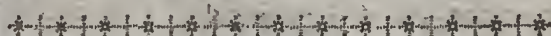
(45) Det er sagt i Forveyen, at Loke undsaae sig ikke for at forringe den guddommelige Ære, eller at bespotte det som var Net og skikkelige Ting, og nu udlod han sig meer og meer saa aabenbarlig og dumdristig med denne sin forgiftige Natur, eftersom Tiden blev ham kortere, og han vidste at han havde intet got at forvente for sine Gierninger.

Frananger; Loke sad i Døren og havde giört Ild foran ved sig og foresatte sig at gaae i Vandet, men betænkte i midlertid hvordan Aserne künde faae ham fat, han holdt paa en Traad, og af sin gamle Klogskab knyttede han et Garn ligesom det Raan for havde; men da Aserne vare komne nær til Huset, kastede Loke Traaden paa Ilden og sprang i Vanfaldet og blev i Skabningen som en Lax. Aserne gik ind i Huset, og saae Qvaser Levninger af Garnet paa Gloderne (46) og syntes at kunde begribe hvad det var, fordi de havde hørt i Gildet hos Æler at hans Kone havde det Næt i hvilket kunde fanges alt det der kommer enten paa Vandet eller Jorden, de Farende og Fiskere; derfor giorde Aserne Garn i Ligning af Levningerne der laae paa Ilden og droge det i Elven, men eftersom Loke lagde sig ned imellem to Steene, kun-

(46) Qvaser var den allerfornuftigste blandt Aserne, og de som nyde noget af hans Legems Vædsker, bekomme en poetisk Aand.

de de ikke træffe ham. Siden naar de droge anden Gang, kom der i Garnet alt det løse paa Bunden, og hialp derfor det første Raad ikke at krybe imellem de smaae Steene, saa der var intet andet Raad end at springe oven over. Den tredie Gang fulgte Thor selv med Garnet, og gik midt efter Elven; Loke vovede ey at vende om til Udløbet af Elven, eller svømme ud paa Fiorden, fordi han var bange for Søen, vilde derfor benytte sig af sin Lethed og springe over Garnet, men Thor greb ham i det samme, og var det nu forbie med Lokes heele Lykke. Aserne bandt ham uden ald Barmhiertighed og førte ham hen i en Huule indenfor Fiorden; der var 2de hans Sønner, af hvilke den eene blev til en Ulv og rev sin Broder i Stykker. Aserne tog Tarmene af den samme og bandt Loke med paa to skarpe Steene, lagde ham paa Ryggen og hængte en Slange op i den steile Klippe, saa at der drypper Forgift i hans Ansigt. I denne Pine forbliver Loke til Verdens Ende og faaer paa

den Maade den fortiente Løn for sin Underfundighed og Skielmerie.

Forfatterens Forklaring.

Vi have nu korteligen igiennemgaaet Loke Løfeyersens slemme Levnets-Historie, og kunne baade Onde og Gode drage der udaf nyttig Lærdom; der kan man speyle sig i vore Tiders Forfatning. Og det synes os, skiønt det er forunderligt, at det store Platonis Aar (47) er nu forbie, og

 Aser-

(47) Den viise Plato regnede dette Aar saa langt som alle faste Stierner eller Solen kunde løbe omkring Dyrebeltet, og alt det gamle kom siden op igien; dette Aar eller Tidsrum regnes iblandt os mange 100 Aar, og nogle have regnet det for 26000 Sole-Aar.

Afernes Tider igien begyndte. Mon ellers nogen ubekiendt troer det, at efter næsten 2000 Aar findes slige Folk iblandt de Christne, som de der levte i de hedenske Tider.

Seer I ikke hvor Loke er endnu paa Færde med alle sine Tilhængere, ja, utallige Lokes Lære-Svenne og Efterfølgere. Jeg siger ikke at det er hans onde Geist selv atter igien kiødelig født. Nok er det, at hans ondskabsfulde Dovenskab, hans underfundige Taabelighed og pralende Mangel af Lærdom udrustet og fordækt med Mandfolks Klædedragt, svigefuld Klogskab og uægte Statsmaximer, giør heel underlige, ja forskrækkelige Ting, i alle blinde og vantroe Tossers Øyne i disse Tider; ligesom Myder, Lyniild og Lygtemænd giøre i blinde Menneskers Øyne, som slige Luftsyn i Mørket ere gandske ubevandte.

Men

Men I godt Folk, trøster eder derved: at vore Tider have ogsaa en fornuftig og god Konge, en Balder, en Thor, en Qvaser, og mange duelige Øvrigheds Personer, der besidde Viisdom og Dyd med andre Fuldkommenheder, og det uden den hedenske Overtroe (48) som efter Døden giorde slige store Mænd til Guder.

I skal ikke være bange for Lokes listige Klogskab, hvilken tilsidst alletider faaer et slet Udfald; skiønt hans Tiders Geist vil føre eder i adskillige Farer, driver Spot baade med Gud og gode Mænd, og sætter paa Spil Fædernelandets Velfærd, har hemmelig Omgang og Venskab med dem

som

(48) Det er Meeningen, at der findes mange store Mænd i vore Tider, som besidde saa store Gaver og Dyder, som de ypperlige gamle Mænd, men deres Vantroe og hedenske Vildfarelser have de ikke.

som ere de meest skadelige Fiender for hee-
le Nationen, for Ex. med Angerbode,
Thiasse og Geirrød, eller andre farlige
Mennesker, som ville ombringe Eder, da
I først ere blevne udtærede, uduelige, og
udpinede ved Trældom, og gaae saaledes
paa Gravens Bredde, Ja, som ville tryk-
ke de gode Mænd iblandt eder lige i Skarn
og Dynd, og gierne see eder uden Vaa-
ben og Værge, berøve eder alle eders beste
Mænd; dog skal I ikke være bange, men
eftertænker hvilket Endeligt Loke havde, der
var Fader til den svage Underfundighed,
og disse Tiders Viisdom, han tillige med
disse, samt alle sine yngre Svenne og Ef-
terfølgere vil blive fangen ved det Trække-
garn, som han selv og de have knyt-
tet; de ville sønderrive hinanden indbyrdes,
og blive bundne, den eene med den andens
Tarmer; derefter skal de med Lænker og
Pinsel krybe i et kiedsommeligt sort Fæng-
sel.

sel-Huller, og det heele Tiden, indtil Ragnerøkker, (det er: indtil det almindelige Ting), da disse tilforn høyt agtede Verdens Spøgelser skal føres frem for Lyset, og skielvende af Fængslet fremstilles for den klarskinnende Muspells-Sønners Skare, hvis Anfører skal vældeligen fremtræde med en stor Ilds-Lue, og afbrænde Jorden, samt herligen overvinde disse onde Spøgelser, og skikke dem ned til de mørke Boeliger i den brusende Hver, hvis brændende Vand bestandig staaer i fuld kaag; der skal de uden Ende igiennemgaae svære Strømme af dette Elendigheds Vandspring, da Balder den gode med sine Staldbrødre skal regiere paa den nye Jord, og alle gode Mænd skal beboe de gyldene Solens Herberger, og nyde der en himmelsk Glæde og Fornøyelse til Evig Tid.

Nu

Nu efterſom Hedningerne have kiendt alt dette, og holdt det for gandſke rigtigt, hvilket ſaavel Vølvuſpaa og Vafthrudnismaal, ſom ellers andre gamle Fortællinger bekræfte; ſaa maa vi Chriſtne, ſom have langt ypperligere og klarere Lys af den hellige Skrift, troſtefulde og glade i vores Sind, vente god Forandring, og al den Seyer, Friehed og fuldkommen Lykſalighed, ſom os førſt og ſidſt er blevet lovet af den ſom vil, kan og viſſeligen ſkal give naar det ſkal være, og det i rette Tid.

Eftertænker diſſe Ord I Lokes Svenne, og lader eder ikke længer forvilde medens Tiden er, lærer at kiende eders Meſters Bedrageligheder, og den ubeſtandige Verdens Lykſaligheds nærværende ſlette Forfatning

ſatning; fortryder ſiden eders onde Gierninger, troer Gud og tilbeder ham, og værer Kongen hulde og lydige, men taknemmelige og nyttige for eders Fæderneland.

